KURATORIUM OŚWIATY W KRAKOWIE

MAŁOPOLSKI KONKURS GEOGRAFICZNY
DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO
W ROKU SZKOLNYM 2024/2025

ETAP REJONOWY

GODZINA ROZPOCZĘCIA: 9:00

CZAS PRACY: 100 minut

WYPEŁNIA UCZEŃ **(DRUKOWANYMI LITERAMI)**

PESEL

.....
IMIĘ I NAZWISKO UCZNIA

.....
KLASA

.....
NAZWA SZKOŁY I MIEJSCOWOŚĆ

Instrukcja dla ucznia

1. Na pierwszej stronie arkusza i na karcie odpowiedzi w wyznaczonych miejscach wpisz swoje dane.
2. Sprawdź, czy na kolejno ponumerowanych **11 stronach** jest wydrukowanych **20 zadań**.
3. Za prawidłowe rozwiązanie wszystkich zadań możesz otrzymać maksymalnie **70 punktów.**
4. Sprawdź, czy do arkusza jest dołączona karta odpowiedzi.
5. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
6. Czytaj uważnie wszystkie zadania i wykonuj je zgodnie z poleceniami.
7. Rozwiązania zadań zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem.
8. Nie używaj korektora ani jakichkolwiek zmazywalnych przyborów piśmienniczych. Zadanie, w którym ich użyjesz nie będzie oceniane.
9. W większości zadań **poprawna jest tylko jedna odpowiedź**. **Wyjątkiem są zadania wielokrotnego wyboru, w których wskazano konieczność wyboru większej liczby odpowiedzi.** Odpowiedzi przenieś na kartę odpowiedzi, zamalowując odpowiednie litery.
10. Staraj się nie popełniać błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie przekreśl znakiem "x" i zaznacz inną odpowiedź.
11. **Oceniane będą wyłącznie rozwiązania zaznaczone na karcie odpowiedzi.**
12. Na 10 minut przed upływem czasu przeznaczonego na rozwiazywanie zadań zostaniesz poinformowany o zbliżającym się czasie zakończenia konkursu.
13. Podczas konkursu nie możesz korzystać z urządzeń mobilnych.
14. Podczas konkursu możesz korzystać z prostego kalkulatora, z podstawowymi działaniami: suma, różnica, iloraz, iloczyn oraz lupy.
15. Stwierdzenie niesamodzielności pracy lub przeszkadzanie innym, spowoduje wykluczenie Cię z udziału w konkursie.
16. Ostatnią stroną jest brudnopis. Zapisane w nim treści nie będą oceniane.

Na rozwiązanie wszystkich zadań masz **100 minut.**

Powodzenia!

Zadanie 1. (0-1 pkt.)
Jaką część obszaru Ameryki Południowej zajmuje dorzecze Amazonki?

A. 1/3
B. 1/4
C. 1/5
D. 1/10

Zadanie 2. (0-3 pkt.)
Wskaż trzy **prawdziwe** stwierdzenia:

Uwaga.
Możesz wybrać najwyżej trzy odpowiedzi. Jeśli wybierzesz ich więcej niż trzy - otrzymasz 0 pkt.

A	Ok. 40% światowych leków i kosmetyków to produkty zawierające substancje pozyskiwane z roślin strefy równikowej.
B	Jeśli tempo niszczenia lasów Amazonii zostanie utrzymane (20-30 km^2 rocznie) to do 2050 r. zniknie ok. 80%powierzchni lasów tego regionu.
C	W Amazonii pozyskuje się drewno z takich gatunków drzew jak mahoniowiec i palisandrowiec.
D	Drzewa kapokowe to najwyższe rośliny Amazonii osiągające 60-70 m wysokości.
E	Naukowcy obliczyli, że na 100 m^2 lasu deszczowego Amazonii można odnaleźć aż 70 gatunków drzew, a każde 10 km^2 to siedlisko 1250 gatunków ssaków, 4000 gatunków ptaków, 1000 gatunków gadów.

Zadanie 3. (0-3 pkt.)
Na podstawie danych w tabeli wskaż trzy **prawidłowe** stwierdzenia:

Uwaga.
Możesz wybrać najwyżej trzy odpowiedzi. Jeśli wybierzesz ich więcej niż trzy - otrzymasz 0 pkt.

Obszar	Powierzchnia lasów	
	mln km^2	punkty %
Afryka	6,4	16,0
Azja (bez Federacji Rosyjskiej)	6,2	15,0
Europa (z Federacją Rosyjską)	10,2	25,0
Ameryka Północna i Środkowa	7,5	18,0
Ameryka Południowa	8,4	21,0
Australia i Oceania	1,9	5,0
Świat	**40,6**	**100,0**

Dane na podstawie zaleconej literatury (Geografia w Szkole 4/2022, str. 6)

A. Powierzchnia lasów w Ameryce Południowej jest większa od powierzchni lasów w Azji (bez Federacji Rosyjskiej) o 2,2 mln km^2. Udział powierzchni lasów w Ameryce Północnej i Środkowej w powierzchni lasów na świecie jest mniejszy od udziału powierzchni lasów w Ameryce Południowej o 3%.
B. Powierzchnia lasów w Ameryce Południowej jest mniejsza od powierzchni lasów w Europie i Federacji Rosyjskiej, również udział lasów w Ameryce Południowej w powierzchni lasów na świecie jest mniejszy niż udział powierzchni lasów w Europie i Federacji Rosyjskiej.
C. Łączny udział powierzchni lasów w Ameryce Północnej, Środkowej i Południowej stanowi 39% powierzchni lasów na świecie, czyli mniej od udziału powierzchni lasów w Afryce i Azji (bez Federacji Rosyjskiej).
D. Łączna powierzchnia lasów w Ameryce Północnej, Środkowej i Południowej zajmuje powierzchnię 15,9 mln km^2, co stanowi 39% powierzchni lasów na świecie.
E. Łączna powierzchnia lasów w Ameryce Północnej, Środkowej i Południowej oraz Australii i Oceanii zajmuje 16,9 mln km^2, co stanowi 39 % powierzchni lasów na świecie.

Zadanie 4. (0-4 pkt.)
Spośród poniższych opisów A, B, C i D wskaż dwa, które zawierają błędy.

Uwaga.
Możesz wybrać najwyżej dwie odpowiedzi. Jeśli wybierzesz ich więcej niż dwie - otrzymasz 0 pkt.

A	Deforestacja w ponad 90% dotyczy strefy tropikalnej, gdzie występują wilgotne lasy równikowe, borealne, monsunowe i suche lasy podrównikowe. Cechą tych terenów jest powstawanie charakterystycznej mozaiki pól i lasów. W przypadku bardziej intensywnego wylesiania pojawiają się swoistego rodzaju „wyspy" lasu otoczone „morzem" świeżo zalesionych terenów.
B	Na świecie są państwa, w których obserwuje się wzrost powierzchni terenów zalesionych np. Chiny, Stany Zjednoczone, Hiszpania. Przy czym trzeba mieć świadomość, że nie oznacza to jednoczesnego zaniechania wycinania lasów w tych państwach.
C	Przykładowymi przyczynami deforestacji są: pozyskiwanie nowych terenów na potrzeby produkcji biopaliw, wycinka znacznej części drzew w dojrzałym wieku, dotowanie pozyskiwania drewna z lasów strefy umiarkowanej np. na Alasce, olbrzymie kary finansowe nakładane przez ONZ np. na Argentynę za ograniczanie rolniczego wykorzystania terenów zajmowanych przez wilgotne lasy równikowe.
D	Przykładem katastrofalnych skutków deforestacji na niewielkiej powierzchni jest Wyspa Wielkanocna. Jako jedną z możliwych przyczyn wylesienia tej wyspy wymienia się wycinkę drzew na potrzeby budowy i transportu posągów moai. Spowodowało to m.in. postępującą erozję gleb, brak materiałów do budowy łodzi, a w konsekwencji głód.

Zadanie 5. (0-3 pkt.)
Na mapie w skali 1:60 000 000 rozciągłość w kierunku południkowym wilgotnych lasów równikowych Amazonii wynosi 46 mm. Jaka jest rozciągłość południkową tego obszaru w rzeczywistości? Obliczenia możesz wykonać w brudnopisie na końcu arkusza zadań.

A. 276 km
B. 2760 km
C. 2260 km
D. 27 600 km

Zadanie 6. (0-1 pkt.)
Do której części Ameryki w 1492 r. dotarł Krzysztof Kolumb?

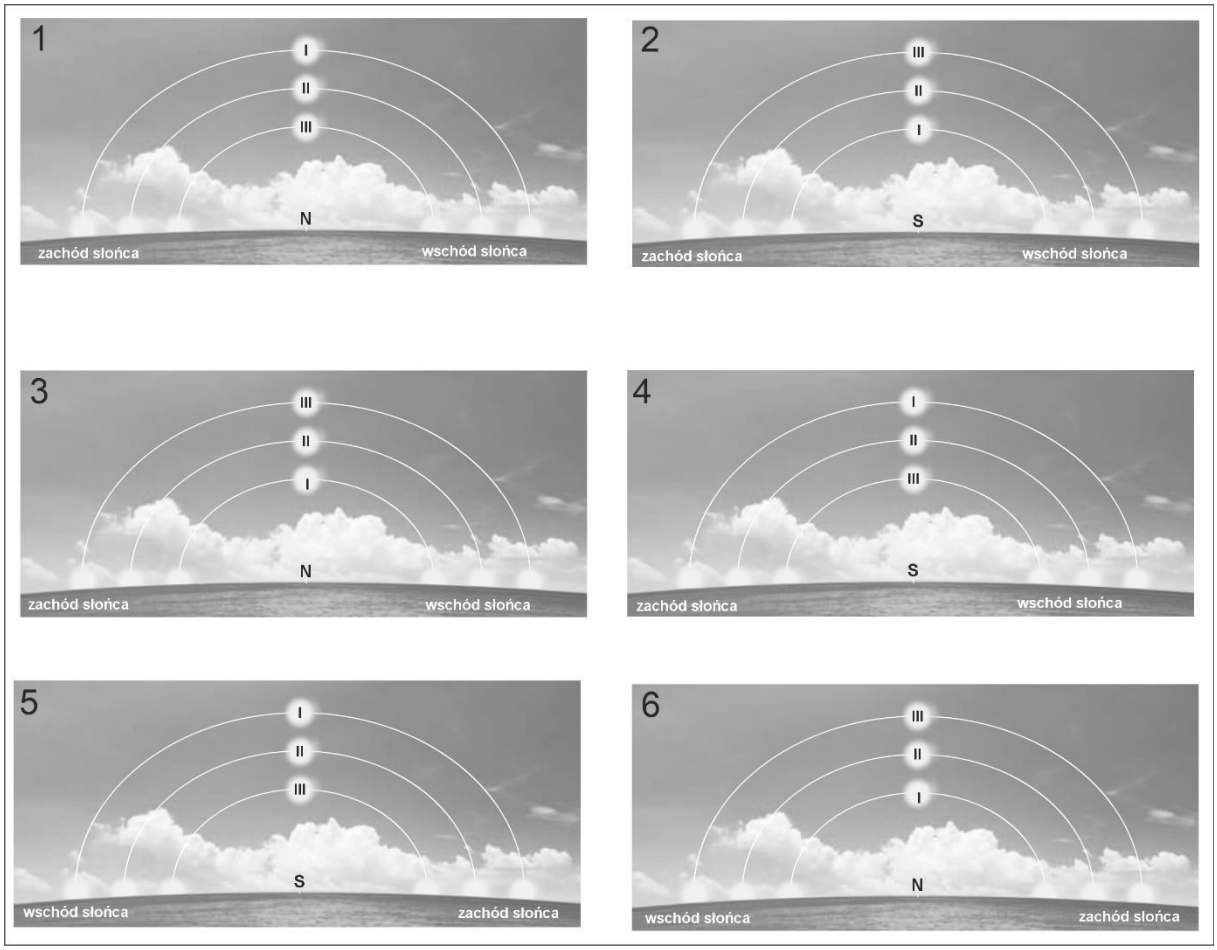
A. Do Labradoru i Nowej Szkocji
B. Do Jukatanu i Florydy
C. Do Kuby, Haiti i Bahamów
D. Do ujścia Orinoko

Zadanie 7. (0-1 pkt.)
W którym zestawieniu wymieniono żeglarzy-odkrywców, którzy jako pierwsi opłynęli Ziemię dookoła?

A. Ferdynand Magellan i James Cook
B. Krzysztof Kolumb i Amerigo Vespucci
C. Henry Stanley i David Livingston
D. Marco Polo i Vasco da Gama

Zadanie 8.
Na rysunkach przedstawiono wysokość górowania Słońca w południe słoneczne w Ottawie oraz Santiago. Na ich podstawie rozwiąż zadania 8.1. i 8.2., które znajdują się na następnej stronie.

Objaśnienia do rysunków:
I – wysokość górowania Słońca w południe 22.06.
II – wysokość górowania Słońca w południe 21.03. i 23.09.
III – wysokość górowania Słońca w południe 22.12.

Opracowano na podstawie Planeta Nowa 6 Wyd. Nowa Era, str. 29

Zad. 8.1. (0-4 pkt.)
Wskaż rysunek (spośród 1-6), na którym poprawnie przedstawiono górowanie Słońca w **Ottawie**. Właściwą odpowiedź zaznacz w karcie odpowiedzi.

Uwaga.
Możesz wybrać jedną odpowiedź. Jeśli wybierzesz więcej niż jedną - otrzymasz 0 pkt.

Nr rysunku	1	2	3	4	5	6
Prawidłowa odpowiedź	A	B	C	D	E	F

Zad. 8.2. (0-4 pkt.)
Wskaż rysunek (spośród 1-6), na którym poprawnie przedstawiono górowanie Słońca w **Santiago**. Właściwą odpowiedź zaznacz w karcie odpowiedzi.

Uwaga.
Możesz wybrać jedną odpowiedź. Jeśli wybierzesz więcej niż jedną - otrzymasz 0 pkt.

Nr rysunku	1	2	3	4	5	6
Prawidłowa odpowiedź	A	B	C	D	E	F

Zadanie 9. (0-4 pkt.).
Wybierz jedno pozbawione błędów wyjaśnienie skutków ruchu obrotowego i obiegowego Ziemi (A-D).

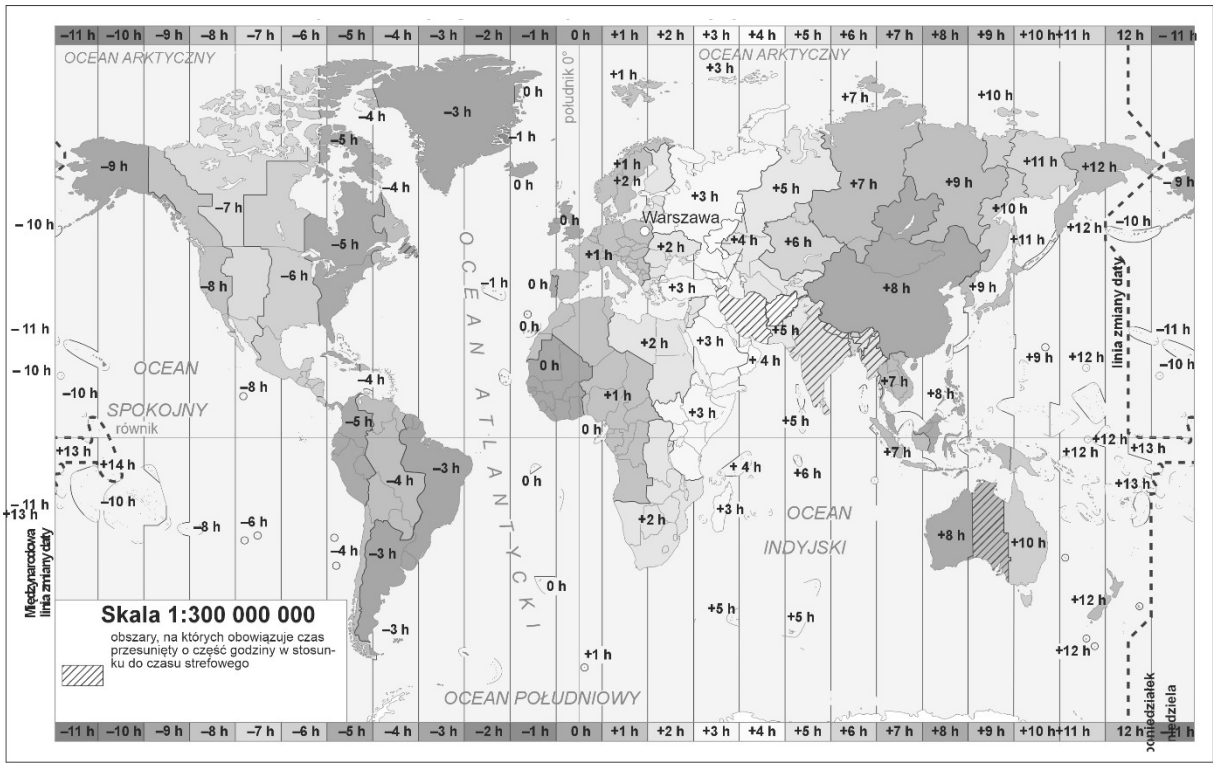
A.
Ziemia obraca się z zachodu na wschód. Pełny obrót Ziemi trwa 24 godziny, czyli w ciągu godziny Ziemia obraca się o 15°. Jednym ze skutków ruchu obrotowego jest pozorny ruch gwiazd na niebie. W ciągu dnia zmienia się również wysokość Słońca nad horyzontem. W południe słoneczne (ok. 12:00) Słońce jest najwyżej, a cień jest najdłuższy. Po wschodzie Słońca i przed jego zachodem cień jest najkrótszy. Skutkiem ruchu obiegowego Ziemi są zmiany oświetlenia Ziemi. Kąt nachylenia osi Ziemi do orbity wynosi 66°34´.

B.
Wskutek ruchu obiegowego Ziemi zmienia się oświetlenie planety i pory roku. Kulisty kształt Ziemi oraz kąt nachylenia jej osi względem płaszczyzny orbity sprawia, że wysokość Słońca jest inna w różnych miejscach na Ziemi i zmienia się w ciągu roku. Im dalej na północ lub na południe od południka, na którym Słońce góruje w zenicie tym większa jest wysokość górowania Słońca.

C.
Równonoc wiosenna przypada każdego roku ok. 21 marca. Wówczas promienie słoneczne padają prostopadle na równik. Na półkuli północnej rozpoczyna się wówczas wiosna, a na półkuli południowej jesień. Około 22 czerwca Słońce góruje w zenicie na zwrotniku Koziorożca. Wówczas na półkuli północnej rozpoczyna się lato, a na półkuli południowej jest początek zimy.

D.
Na obszarach okołobiegunowych występuje zjawisko dnia polarnego i nocy polarnej. Dzień polarny na biegunie północnym rozpoczyna się 21 marca. Wówczas na biegunie południowym rozpoczyna się noc polarna, która trwa do 23 września. Podczas dnia polarnego Słońce nie zachodzi. Na biegunie północnym Słońce jest najwyżej, gdy góruje na zwrotniku Raka. Wtedy dzień polarny obejmuje cały obszar pomiędzy biegunem północnym i kołem polarnym północnym, przy czym na tym równoleżniku dzień polarny trwa tylko dobę, a na biegunie północnym aż pół roku.

Zadanie 10.
Odpowiedz na pytania w zad. 10.1.-10.3. posługując się mapą stref czasowych.

Źródło: Planeta Nowa 6. Wydawnictwo Nowa Era, str. 31.

Zad. 10.1. (0-2 pkt.)
Samolot z Warszawy do Toronto wystartował 4 grudnia o godzinie 17:00 strefowego czasu środkowoeuropejskiego. Która była wówczas godzina w Toronto strefowego czasu wschodnioamerykańskiego?

A. 11:00
B. 12:00
C. 13:00
D. 14:00

Zad. 10.2. (0-3 pkt.)
Samolot, wystartował 4 grudnia o 17:00 czasu strefowego z Warszawy i wylądował w Toronto po 9 godzinach i 40 minutach lotu. Która była wówczas godzina w Toronto czasu strefowego? W nawiasach podano daty lądowania.

A. 19:40 (4 grudnia.)
B. 20:40 (4 grudnia)
C. 2:40 (5 grudnia.)
D. 3:40 (5 grudnia)

Zad. 10.3. (0-1 pkt.)
Gdy w Krakowie 31 grudnia 2024 r. zegary wskażą godzinę 23:59:59 w Pekinie jest dzień:

A. 30 grudnia 2024 r.
B. 31 grudnia 2024 r.
C. 1 stycznia 2025 r.
D. 2 stycznia 2025 r.

Zadanie 11.
Oceń prawdziwość stwierdzeń w zadaniach 11.1.-11.10. Jeśli stwierdzenie jest prawdziwe zaznacz w karcie odpowiedzi A, jeśli jest fałszywe zaznacz B.

11.1. (0-2 pkt.)	A prawda	B fałsz	Stężenie CO_2 w powietrzu wzrasta od ok. 8 tys. lat, a od ok. 5 tys. lat rośnie również stężenie metanu. Konsekwencją tych zmian jest podwyższenie temperatury powietrza o 3-4°C.
11.2. (0-2 pkt.)	A prawda	B fałsz	Oscylacje osi Ziemi powodują, że najcieplejsze miesiące letnie na półkuli północnej występują co 22 tysiące lat, czyli wtedy, gdy Ziemia jest najbliżej Słońca i półkula północna najbardziej nasłoneczniona. Najchłodniejsze miesiące letnie na półkuli północnej następują 11 tys. lat po najcieplejszych. Półkula północna jest wtedy najmniej nasłoneczniona, ponieważ latem Ziemia jest najdalej od Słońca.
11.3. (0-2 pkt.)	A prawda	B fałsz	Stężenie metanu przez ostatnie 250 lat rosło i spadało w niemal idealnej harmonii z wywołanymi przez precesję osi Ziemi zmianami nasłonecznienia półkuli północnej. Metan intensywnie wydzielał się z nagrzanych przez Słońce mokradeł, które są głównym naturalnym źródłem tego gazu cieplarnianego.
11.4. (0-2 pkt.)	A prawda	B fałsz	Ilość CO_2 w atmosferze przez ostatnie 350 tys. lat cyklicznie zmieniała się w związku z precesją osi Ziemi, zmianami jej nachylenia do płaszczyzny ekliptyki oraz zmianami kształtu orbity.
11.5. (0-2 pkt.)	A prawda	B fałsz	Częstość występowania i aktywność cyklonów zależą głównie od temperatury powierzchni morza. Globalne ocieplenie prowadzi do powstawania silniejszych huraganów. Ocieplenie tropikalnych stref Atlantyku i Pacyfiku jest wynikiem wzrostu zawartości gazów cieplarniach w atmosferze, związanym z działalnością człowieka. Szacuje się, że w związku z tym temperatura powierzchni morza wzrosła od lat siedemdziesiątych XX wieku o 0,6°C. Wzrost temperatury wywołuje naturalne zjawiska pogodowo-atmosferyczne El Niño i La Niña, które wpływają na aktywność cyklonów.
11.6. (0-2 pkt.)	A prawda	B fałsz	Tworzeniu huraganów sprzyja zjawisko El Niño. Na półkuli północnej powoduje duże zachmurzenie nieba oraz wzmaga siłę wiatrów nad tropikalnym Atlantykiem, co powoduje silniejsze schładzanie powierzchni wody i słabe jej ogrzewanie. W rezultacie np. w roku 2004 temperatura powierzchni morza obniżyła się o ok. 0,2°C.
11.7. (0-2 pkt.)	A prawda	B fałsz	La Niña charakteryzuje się ocieplaniem tropikalnego Pacyfiku, co osłabia pasaty, które hamuje wyprowadzanie ciepła z oceanu. W konsekwencji wzrost temperatury oceanu sprzyja powstawaniu huraganów.
11.8. (0-2 pkt.)	A prawda	B fałsz	Głównymi przyczynami pustynnienia związanymi z działalnością człowieka są m.in. wycinka lasów, wypalanie roślinności w celu użyźniania gruntu, niszczenie zadrzewień i krzewów, intensywna uprawa ziemi skutkująca wyjałowieniem gleb, nadmierny wypas bydła, owiec i kóz powodujący zniszczenie roślinności na obszarach zadarnionych, nadmierne wykorzystanie zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, nawadnianie terenów rolniczych, a w konsekwencji i ich degradacja przez późniejsze zasolenie gleb.
11.9. (0-2 pkt.)	A prawda	B fałsz	W przeszłości pustynie i półpustynie zajmowały odpowiednio 18,5% i 19% powierzchni lądów. Obecnie udział pustyń i półpustyń wynosi zaledwie 16% powierzchni lądów, co wskazuje na stale postępujący proces pustynnienia.
11.10 (0-2 pkt.)	A prawda	B fałsz	Do najtragiczniejszych susz na świecie zalicza się suszę w latach 1968-1974 w krajach Sahelu. W wyniku klęski głodu w latach 1972-1973 zmarło tam ok. 50-250 tys. ludzi (dokładne dane nie są znane). Z powodu braku paszy i wody padło w tych krajach ok. 3,5 mln sztuk bydła.

Opracowano na podstawie zaleconej literatury: W.F. Ruddiman, Kto zmienił klimat. Świat Nauki, 4/2005; K.E. Tremberth. Cieplejsze oceany, silniejsze huragany. Świat Nauki. 8/2007; R. Machowski, M. Żętala. Pustynnienie – zmiany groźne dla ludzi i środowiska. Geografia w Szkole 4/2023; J. Makowski. Susza – od anomalii pogodowej do klęski żywiołowej. Geografia w Szkole wys. specjalne 2/2008.

Zadanie 12. (0-1 pkt.)
Liczba ludności zamieszkująca Amerykę Południową jest:

A. Większa od liczby ludności zamieszkującej Amerykę Północną
B. Mniejsza od liczby ludności zamieszkującej Amerykę Północną
C. Zbliżona do liczby ludności zamieszkującej Amerykę Północną
D. Taka sama na obu kontynentach

Zadanie 13. (0-1 pkt.)
Zambo są potomkami:

A. Osób należących do odmiany czarnej człowieka i Indian
B. Osób należących do odmiany białej człowieka i Indian
C. Osób należących do odmian białej i czarnej człowieka
D. Żadnej z wymienionych

Zadanie 14. (0-2 pkt.)
Grupa etniczna Innuici (Inuici) najliczniej zamieszkuje:

A. W Andach
B. Na obszarach arktycznych Kanady
C. Nad Wielkimi Jeziorami
D. W Patagonii

Zadanie 15.(0-2 pkt.)
W którym zestawieniu wymieniono wyłącznie państwa, w których odsetek rdzennej ludności Ameryki jest najmniejszy (0-5%)?

A. Kanada, Argentyna, Peru
B. Meksyk, Brazylia, USA
C. Argentyna, Kolumbia, Surinam
D. Panama, Gwatemala, Ekwador

Zadanie 16. (0-2 pkt.)
Największe skupiska ludności w USA, którym sprzyja ukształtowanie powierzchni, znajdują się:

A. Na Wielkich Równinach
B. W Wielkiej Kotlinie
C. Na Wybrzeżu Atlantyku i w rejonie Wielkich Jezior
D. Na Wyżynie Kolorado

Zadanie 17. (0-3 pkt.)
W którym zestawieniu wymieniono wyłącznie państwa, w których wskaźnik urbanizacji przekracza 87%:

A. Kanada, Stany Zjednoczone, Urugwaj
B. Urugwaj, Chile, Kanada,
C. Urugwaj, Argentyna, Bahamy
D. Chile, Argentyna, Urugwaj

Zadanie 18. (0-2 pkt.)
W którym zestawieniu wymieniono wyłącznie aglomeracje liczące powyżej 10 mln mieszkańców:

A. Meksyk, La Paz, Chicago
B. Meksyk, Nowy Jork, Toronto
C. Rio de Janeiro, Nowy Jork, São Paulo
D. Los Angeles, São Paulo, Waszyngton

Zadanie 19. (0-1pkt.)

Które spośród wymienionych miast liczy najwięcej mieszkańców?

A. Ottawa
B. Calgary
C. Vancouver
D. Toronto

Zadanie 20. (0-2pkt.)

Które spośród wymienionych miast **nie wchodzi** w skład megalopolis?

A. Los Angeles
B. Chicago
C. Ottawa
D. Rio de Janeiro

Brudnopis
Zapisy w brudnopisie **nie są oceniane**.